

47

HERR TÖRES' DÖTTRAR

TSB B 21

A

KB Vs 20, s. [221]–[224a]. Östergötland. Uppskrift från 1670-talet. I texten finns ändringar och tillägg gjorda av Johan Hadorph. Enligt denne sjöngs visan 1.6.1673 för honom av bonden Pehr Jonsson i Frössla, Kärna sn (d. 1698); denna uppgift gäller dock sannolikt ej texten i Vs 20 utan en nu förlorad text, som Hadorph utnyttjat för de nedan i anmärkningen redovisade ingreppen (jfr Jonsson I, s. 238–243). Tryckt som GA 98 [:II] och i 1500- och 1600-talens visböcker II, s. 404–409, III, s. 559–560.

<p>1 Thöres döttrar j Wänge,
– Kåller war theras Skough, –
Dee sufuo een stundh för lenge.
– mädan Skogen han löfgas.</p> <p>2 Wacknade tå then äldsta
Wäckte hon på then yngsta.</p> <p>3 Waak up, waak up, Syster wår
Nu hafue wij sufwit bort wår Ottersångh</p> <p>4 Thee togo på sigh sine silkesärkar
Röda gullett j hwar sömnen werckatt</p> <p>5 Thee satte sigh på sängestock
Thee flåta hwars annars gula låck</p> <p>6 Thee togo på sigh dee kappor små
Då wille dee sigh til kyrckian gå</p> <p>7 Rätt som dee kommo på wänges broo
Mötte them tree Wallera</p> <p>8 Hillemoth, Hillemoth, Wallerwj
[---]</p> <p>9 Intett wilie wij wara wallerwj
fast heller wilie wij mista wårt Vnga lijff.</p> <p>10 Thee togo af them thee kappor små
Och så theras tiortlar blå.</p> <p>11 Thee togo them j dett gåla håår
Och ledde them j ett börckesnåår</p> <p>12 The klädde af them dee Silkessärkar
Dem Stoppade the j sine swarte säckar</p> <p>13 Thee ladhe them nid mooth een börckeståck
Thee höggo hufwud från theras kropp</p> <p>14 Thee höggo hufwud från theras kropp
Strax rann där 3 kiällor up</p> | <p>15 Dee woro sig til att ginge
Samma wägen dee finge.</p> <p>16 Och dee gingo sig til wänge
Vthe Fru Karin för them står</p> <p>17 ij Stå j freed kiera Fruan wår
willen j kiöpa några silkessärkar</p> <p>18 Silkessärkar låten ij migh see
behöfwer iag them så blifwer iag them w[e]d</p> <p>19 Rätt som hon tå fick särka se
Kände hon them sine döttrar til</p> <p>20 Hastelig hon in för Thöres gick
Walrarna hafue slagit döttrarna wår[a]</p> <p>21 Vth Språng Thöres med dragit suår[d]
Högg han ihiäl den Äldsta</p> <p>22 Så högg han ihiäl den yngsta
[---]</p> <p>23 Mällingen låter han leefua
Honom wille han fråga.</p> <p>24 Hwadan ähren ij kompna
Eller huem af ähre ij buhrna</p> <p>25 Wij woro oss 3 bröder småå.
Oss Sendes uth på fremmande land</p> <p>26 Wij woro oss til att wandra
från dett eena landet til dett andra</p> <p>27 Wår fader heeter Thöres j wenge
Wår moder heeter Fru Karin</p> <p>28 Gudh Nåde oss kiere Thöres min
Nu haa ij slagitt ihiäl Söhnerna wåra</p> <p>29 Huad Sku wij nu giöra til Syndabooth
wilie wij låta byggia een kyrckia</p> |
|---|--|

- 30 Dätt giörom wij så gierna
 – Kåller war theras Skough, –
 Kyrckian Skall heeta tierna
 – mädan Skogen han löfgas.

Anmärkning

Texten har först skrivits ut i 20, mestadels sexradiga enheter (tre versrader samt tre omkvädesrader), därefter genom ändrad strofnumrering delats i fyrradiga enheter (två versrader samt två omkvädesrader). P. g. a. att 8:2 felar har därvid emellertid stroferna i fortsättningen kluivits och strofhälfterna sammanförts till nya enheter med omkväderna i omvänd ordningsföljd: eftersom 22:2 också felar överensstämmer dock strofindelningen (ehuru ej strofnr: str. 23 = str. 22 i ms osv.) fr. o. m. str. 23 åter med den ovan återgivna (se utförligare beskrivning i Jonsson I, s. 238–239). – I skrivarens piktur är det ofta extremt svårt att särskilja typerna a, e och o.

Mellanomkvädet: theras saknas i str. 25

Slutomkvädet: löfgas str. 3 lofgas

- 1:1 döttrar ms dottrar
 18:2 w[e]d ordet nästan utplånat
 20:2 wär[a] slutbokstaven delvis utplånad
 21:1 suär[d] textförlust
 24:1 kompna ms ev. kompne
 24:2 buhrna ms ev. buhrne

Johan Hadorph har infört en egen strofnumrering i samband med att han gjort följande ändringar och tillägg i texten:

Mellanomkvädet: det i str. 25 saknade theras tillskrivet
 Slutomkvädet: under mädan i str. 1, 3, 5 tillskrivet män
 (i str. 1 men)

6:1–2 i marginen följande strof tillskriven, tänkt att utgöra str. 7:

Då wordo dhe sig till att ginge

– Kaller waro theras skogh –

en willande stig dhe finge,

– män skogen han löfvas.

7:1 före Rätt i marginen tillskrivet å

7:2 efter raden tillskrivet och ingen war godh

8:2 följande rad med slutomkväde införd:

Häller wille i mista idhert unga lif,

– män skogen han löfgas

10:2 tiortlar: kiortlar

15:1 Dee: Dåå

18:2 behöfwär iag them: om iag them behöfwär

23–24 Hadorph har till följd av sin avvikande indelning av texten strukit mellanomkvädet i str. 23 och i stället tillskrivit slutomkvädet (nu dock delvis utplånat): Män sk[ogen] han löfvas; genom siffror i marginen har han sedan angivit att slutomkvädet efter 23:2 och mellanomkvädet efter 24:1 skall byta plats. Mellan 24:2 och slutomkvädet har Hadorph tillagt mellanomkväde och en versrad (delvis utplånad och med så ändrat från sådanne):

– Kaller war theras Skogh.
 efter i så röf[wa] fol[k]

25:2 Oss struket

30:2 tierna: Kierna

B

KB Vs 21 (KB:s visbok i 8:o), s. 75–79. Uppskrift från 1600-talets mitt eller andra hälft (senast 1693), sannolikt från Götaland (se Jonsson I, s. 212). Tryckt i 1500- och 1600-talens visböcker II, s. 196–201.

1 Stölz marita går j höga löfft
– nu uille uij alla –
sina dottrar tre wechher hun op
– te ädele jumfrur rika.	7 rett som te komme sikh mitte på skogh
så mötte tem te röffuare tre
2 j standan nu up mina dottrar tre
skullen i till kiärna kiörka gå	8 Hillemot junfrur tre
huart wt skullen j gång
3 suarade nu te yngsta
uij gåom om uij lystom	9 nu äre uij komne j frå uegne
till gierna kiörka skulle uij gå
4 te satte sikh på sengastod
te fletta sikh huars annars gula lock	10 willen j uara uollerraid
eller willen j mista edert onga liff
5 te klade på sikh sina silkeserker
te uore uell femten junfrurs uerk	11 först uore te uollerraidh
och sedan lotte te sitt onga liff
6 te klade på sikh ten kiortelen plå
tett röda kullet j Huariom trä	12 te lade teras huffuodh wid en stog
te hogge teras hoffuod i frå teras krop
	13 så tage te teras silke sarker
te lade tem j sina roffuare ueskor

- 14 så taga te teras röda gull
så bleffue teras ueskor fölle
- 15 wandrade te så lenge
så komme te hem till uegne
- 16 te kommo sigh i Töresa gård
toreså hustrå wtfore tem stodh
- 17 Hillemttt onga widh
willen j uara wid uollerraudh
- 18 willen j uara wid uollerraud
tre silkeserker giffue uij är
- 19 finge iag nu te serker sed
wist soffue iagh hos eder alla tre
- 20 Stoltz marita går j höga lofft
Tores j uegne uecker hun op
- 21 hören j tores huat iag seger eder
[---]
- 22 här äre nu komme te röffuare tre
uåra dottras serker haffua te
- 23 Tores han gånger j stoffuana in
itt dragit suerd under sin skin
- 24 han hoggen j hiel ten älste
så hoggen j hiel ten yngste
- 25 meligen läter han en liten stund leffua
uelle han nogre tiander ueta
- 26 huaden ären j komme
eller huart ut skullen j ganga
- 27 tet haffue uij sport så lenge
uan fader heter töres j uegne
- 28 Töres han suartade som en jol
– nu uille uij alla –
gud nåde migh för gernigh iagh haffuer giort
– te ädele jumfrur rika.

Anmärkning

Ms saknar strofnr och radindelning. Mellanomkvädet utskrivet i str. 1, 3–9, 11–28, slutomkvädet utskrivet i alla strofer (utom str. 21 där rad 2 saknas). Slutomkväde står i str. 2 också på mellanomkvädets plats, följt av nu wille som dock strukits; i str. 13 och 24 står nu wille resp. nu överstruket före slutomkvädet.

Mellanomkvädet: uille str. 3 uelle

Slutomkvädet: ädele str. 2 (på mellanomkvädets plats), 3–9, 11–23, 25–28 adle, str. 2, 10, 24 ädle; jumfrur str. 2 (i båda positionerna), 3–6, 8–10, 12, 14–28 junfrur

- 1:2 wechher osäker läsning p. g. a. ändring gjord av Johan Hadorph; hun ms hum eller hunn
- 3:2 gåom osäker läsning, ev. gãm
- 4:1 på ms pa
- 4:2 annars ms snarast amars
- 6:1 på ms pa
- 7:1 komme ms konne; på ms pa
- 7:2 så ms sa
- 8:2 skullen ms skullem eller skullenn
- 9:1 före nu står ett svårtolkat, troligen av misstag skrivet ord; komme ms komme
- 11:2 sitt ändrat från sigh
- 13:1, 14:1–2, 15:1–2 så ms sa
- 15:2 före så (ms sa) står ter te överstruket; komme ms konne; te tillskrivet över raden; hem först har skrivits ett t som ändrats till h i hem
- 17:1 före widh står liff överstruket
- 19:1 före finge står nu överstruket
- 22:1 här ms har; komme ms komme
- 22:2 uåra ms uara; haffua ms ev. haffuer
- 24:2 yngste ms ygste
- 25:2 före uelle står ev. nu överstruket
- 26:1 komme ms konne
- 27:1 så ms sa

Johan Hadorph har gjort följande ändringar i och tillägg till texten:

Det på mellanomkvädets plats i str. 2 felaktigt insatta slutomkvädet ersatt med nu wele wij alla ganga; mellanomkvädet förlängt med ganga även i str. 3–5.

- 1:2 wechher: wäkker; hum: hun (jfr anm. till 1:2 ovan)
- 2:2 kiärna: kaga
- 3:1 nu: tå; te: then
- 3:2 gåom om: gångom; uij lystom: eij uthan oss lyster
- 4:2 sigh överstruket; lock: lockar
- 5:1 klade: klädde

C

KB Vs 21 (KB:s visbok i 8:o), s. 79–[82]. Uppskrift från 1600-talets mitt eller andra hälft (senast 1693), sannolikt från Götaland (se Jonsson I, s. 212–213). Tryckt som GA 98 [:III] och i 1500- och 1600-talens visböcker II, s. 201–204.

- 1 Fru Märitha går i höga Lofft
– nu wele wij alla –
Så wecker hon sina tre döttrar op
– de ädla jungfruer rika
- 2 J Stånden wp Mina döttrar bålla
j skolen till Kaga kyrke gånga
- 3 Suarade då den yngste
Wij gå icke wthan oss lyste.
- 4 de satte sigh på senga stock
så fletta the huars annars gåla lock
- 5 de klädde på sigh sina Sijlke serker
derpå war wel femton jungfruer werk
- 6 De klädde på sigh sina kjortlar blå
det röda gullit j huarje trå
- 7 När de komme sigh mit på skogh.
Så komme dem tre röffuare emot.
- 8 Hillemot, Hillemot jungfrur bålla
Huart hedan wth då skole j gånga,
- 9 Suarade då den yngsta
och wij skole gånga till kyrke
- 10 Antingen wele j wara vår wollar wijff
eller j wele mista eder wnga liff
- 11 welen j oss med wollom taga
det skole wij för vår fader klaga
- 12 wij passe icke på tin fader, eller frender
wij skole hugga eder i Stöcke sönder
- 13 De hugge dem aff wid Börcke stock
der då sprunge tre käller wp
- 14 Så toge de af dem både kläder och gull
der aff bleffue deras skreppor full
- 15 Sädan wandrade te så lenge
at the om sider komme till wenge
- 16 De ginge sigh j Törissar gårdh
wthe Fru meritha för dem står
- 17 Höre du fru mertha huad jagh seger digh
milt tu kiöpa nogra kläder aff mich
- 18 Dem haffuer jagh efter Min Moder erfft
både gul kjortlar och Silke Serck
- 19 När fru Mertha fick de kläder see
Då giorde det hennes hierta stor vee
- 20 Fru mertha går j höga lofft
Töris j wenge då wecker hon wp
- 21 Jagh wecker eder Töris af Sömne
ty här ära kompne tre röffuare gröme
- 22 Det monde mith hierta såra wercka
Hoss dem finner jagh mina döttrars serker
- 23 Töris han gånger j Stuffuan in
med et dragit suerd wnder sin skin
- 24 Först hugh han j hell then äldsta
Och sedan hogh han then yngsta
- 25 Melingen later han en liten stund leffua
Ty han wille aff honom tiender wetha
- 26 Huadan då äre j kompne
eller huart då wele j gånga
- 27 Det haffue wij sport så lenge
vår fader hether Töris j wenge
- 28 Töris han Suartnade som en jord
– nu wele wij alla –
gud nåde migh för gerningh jagh haffuer giorth
– de ädla jungfruer rika

Anmärkning

Ms saknar strofnr. Omkväderna utskrivna i str. 1 och 2, mellanomkvädet markerat i str. 3–11, 13, 15, 24, 26, 27, slutomkvädet markerat i str. 3–9, 13, 15, 24, 26, 27. Slutomkvädet: jungfruer str. 2 jungfrur
12:2 skole sannolikt ändrat från skoln
20:1 höga *ms* hoga
22:1 såra *ms* sära; wercka *ms ev.* mercka
22:2 döttrars *ms* dröttrars

Johan Hadorph har gjort följande tillägg till texten:

Mellanomkvädet: alla: alla gånga
2:1 Stånden: Stånden nu

D

UUB V 1, fol. 144 r – 144 v. Småland. Upptecknad av Petter Rudebeck på 1690-talet. Egenhändig utskrift av denne (Jonsson I, s. 291–298). Tryckt som SF 166 och i 1500- och 1600-talens visböcker III, s. 433–435.

- 1 Herr Tyreses döttrar i venge
– käller var dhen skogh –
dhe såfva een stund för lenge,
– men Skogen han löfvas,
- 2 dhe såfva bort kyrkier och ottesång,
Gud nåde dhe jungfrur för kiörkegång,
- 3 vaknar nu up dhen första,
j vaken up mina Systrar

- 4 Vaknade up dhen andra,
nu ha vij bortsåfvit kyrkier och ottessång,
- 5 ha vij bort såfvit kyrkier och ottessång,
svarade dhen yngsta.
så ville vij oss til dagmessan då,
- 6 dhe togo på sig een Silkeserk
och dhet var 15. handemöars verk,
- 7 dhe jungfrur jola sig med en Silkessno,
rödaste gullet hank neder på jordh,
- 8 dhe jungfrur kome sig uut uppå hee,
dher möte dhem dhe Skogröfvare tre
- 9 änte vill i vara 3. Skogröfvares vijf,
eller ville i mista edert unga lifj,
- 10 Svarade då dhen första,
Gud låte oss ingendera fresta,
- 11 svarade då dhen andra,
Gud låte oss aller vandra
- 12 svarade då dhen yngsta,
betre är med äran sit lif mista,
- 13 först vore dhe dhe 3. Skogröfvares vjf,
sena miste dhe sit unga lifj,
- 14 Så toge dhe af dheras gul så röd,
dhet stoppade dhe i säkar hoos sit bröd,
- 15 sen toge dhe af dheras SilkeSerk,
dhet ståppa dhe i sina säkkar,
- 16 dhe Skogröfvare gå i herr Töreses gård,
och ute herr Töres han för dhem står,
- 17 j stån ute herr Töres vehl svept i Skin,
villen i sleppa 3. Skogröfvare in,
- 18 dhe ginge sig i Stenstufven in,
dher bars för dhem bå miödh och vijn,
- 19 Herr Tyres begynte at länge,
hvij må mina dötrar ä så lenge,
- 20 Fru margita följer sin herre i Säng
och sedan går hon för dhe Skogröfvare igen,
- 21 ville i såfva hoos 3. Skogröfvare i natt,
eder ville vij gifva een Silkeserk
- 22 i låte mig se på dhen Silkeserk,
Herre Gud nåde mina dötrar 3.
- 23 Fru Margita går för sin herre at stå,
i vaken up ädele herre min,
dhe Skogröfvare har slagit igel barnen din,
- 24 herr Tyres han kläder sig i järn och Ståhl,
så går han för dhe Skogröfvare at stå,
- 25 han slog igel en han slog igel två,
dhen 3.^{die} han bad sig der ifrån
- 26 j låten mig lefva Edele herre min,
alt mädan iag säger å slekten min,
- 27 borta ha vij varit så lenge,
vår fader heter Tyrus i Vänge,
- 28 Herr Tyres han kasta sit sverd i jord
Gud nåde mig för gierning iag nu har giort
- 29 Fru Margita herr Tyrus dhe gånger på råå
och hvad sku vij te bota fåå,
- 30 vij vile låta bygga en kyrkia så nye,
här nedan strax om vår bye,
- 31 och dhet ville vij så gierna
– kåller var dhen skogh –
och hon skal heeta Kierna
– men Skogen han löfvas,

Anmärkning

Ms saknar strofnr och egentlig radindelning. Slutomkvädet utskrivet endast i str. 1, mellanomkvädet utskrivet i str. 2, markerat i str. 3.

Slutomkvädet: han kan även läsas hun p. g. a. ett tecken över vokalen

7:1 jola sig med ändrat från toge på sig (med t i toge ändrat från k)

11:1 svarade ms svade

11:2 låte ms late

14:2 bröd ms brod

19:1 Tyres ms ev. Tyrus

25:2 efter han står h överstruket

27:2 Tyrus osäker läsning av ordets slut

29:1 i herr är första bokstaven ändrad från f

E

KB Vs 2:3, s. 55–57 (text), KB Vs 126:4, s. 46 (mel.). Efter soldathustrun Greta Naterberg, Slaka sn, Östergötland (f. 1772 i Nykils sn, Östergötland, d. 1818 i Slaka; Jonsson I, s. 386–391.) Upptecknad 1812 av J. H. och/eller D. S. Wallman (text) och hösten 1813 eller år 1814 av C. P. Grevilli (mel.). Tryckt som GA 98 [I].

Pehr Tyrssons döttrar i Wänge
 — kal-ler var deras skog, —
 De sáfvo en sömn för län — ge
 — med skogen löf = vas.

- 1 Per Tyrssons döttrar i Wänge
 — kaller var deras skog —
 De sufvo en sömn förlänge
 — med' skogen han löfjas
- 2 Den yngsta hon vaknade först
 Så väckte hon de andra två upp
- 3 Så satte de sig på sängestock
 Så flätade de hvarsanners lock
- 4 Så togo de på sig sina silkesklär
 Så gånger de sig åt kyrkan
- 5 När som de kommo på Wänga lid
 Der möter dem tre Walare
- 6 Anter vill ni bli Walarewif
 eller viljen ni mista ert unga lif
- 7 Och inte vill vi bli Walare-vif
 för vilje vi mista vårt unga lif
- 8 De höggo deras hufvud på Björkestock
 Så rann der straxt tre källor opp
- 9 Kroppen grofvo de ner i dy
 Kläderna buro de fram till by
- 10 När som de kommo till Wänga gård
 Ute för dem Fru Karin hon står
- 11 Å viljen I köpa Silkessärkar
 Som nie Jungfrur ha stuckit och virkat
- 12 Löser upp edra säckar och låter mej se
 Kanhända jag tör' käns dem alla tre
- 13 Fru Karin slog sig för sitt bröst
 Hon geck der för Per Tyrsson opp
- 14 Det håller tre Walare på vår gård
 De hafva gjort af med våra döttrar alla tre
- 15 Per Tyrsson tar sitt svärd i hand
 Han högg ihjel di äldsta två
- 16 Den tredje lat' han lefve
 Tills han feck honom fråge.
- 17 Hvad heter eder fader
 Hvad heter eder moder
- 18 Vår fader han heter Per Tyrsson i Wänge
 Vår moder hon heter Fru Karin i skränge.
- 19 Per Tyrsson går sej åt smedjan
 han lät smi' jern om medjan.
- 20 Hvad ska' vi nu göra till syndamen
 Vi ska' bygga opp en kyrka af kalk och sten
- 21 Den kyrkan skall heta Kjerna
 — kaller var deras skog —
 Den ska' vi bygga opp så gerna.
 — med' skogen han löfjas

Titel: Per Tyrssons döttrar i Wänge.

Textanmärkning

Ms saknar strofnr. Omkväderna utskrivna i str. 1 och 21, markerade i övriga strofer.

Slutmkvädet: med' str. 21 medan

5:2 Walare ändrat från Wallare vartill ms har bl. a. följande kommentar i fotnot: Valare förklarade Sångerskan /som säng: Wallare/ betyda Röv-vare.

F

Ort och meddelare okända. Upptecknad på 1810-talet. *Fa*: GA mel.bil. III, s. 26. *Fb*: Grönland, Alte Schwed. Volks-Melodien, 1818, s. 39.

Fa

MELODI

Mel. saknar arrangemang och tempobeteckning men är i övrigt identisk med överstämman i Fb med följande undantag:

Upptakten: c^2

T. 3, n. 2-3:

T. 8:

- 1 Pehr Tyrsons döttrar i Vänge,
– kaller var deras skog. –
De sufvo en sömn för länge.
– Medan skogen han löfvas.

Fb

Andantino mesto.

Pehr Tyrssons döttrar i Vän - ge

tutti.

- Kal - ler var de - ras skog -

solo.

de suf - vo en sömn för län - ge.

tutti.

— Me — dan skogen han lög — vas.

TEXT

Text = Fa.

G

Grönland, Alte Schwed. Volks-Melodien, 1818, s. 39. Ort och meddelare okända. Möjligen baserad på E ovan, med ändringar gjorda av Grönland (jfr Jonsson I, s. 386). En mel., återgående på Grönlands version, tryckt som SF 166 till texten under D ovan.

Andantino.

Pehr Tyrsons döttrar i Vän — ge

tutti.

— Kaller var de — ras skog —

— Kaller var de — ras skog —

solo.

de suf-vo en sömn för län — ge.

— Allt me —

tutti.

— Allt medan skogen han löf - vas.
dan sko - gen han löf - vas.

- 1 Pehr Tyrsons döttrar i Vänge
– Kaller var deras skog –
de sufvo en sömn för länge.
– Allt medan skogen han löfvas.

Melodiamärkning

T: 8: ♩ ♩ 7 ||

H

Göt. Förb. vissaml., s. 65–66 B. Skåne. Insänd till Götiska Förbundet av Magnus Bruzelius på 1810-talet (senast 1817). Utskrift gjord av Bruzelius.

- 1 Truls, han bodde i Engagård
– kaller vare den skogen. –
Han hade också barnen sex
– Dertill tre vackra Jungfrur.
- 2 De söner blefvo så illa spådt
att de skulle deras Systrar förråda.
- 3 Deras Far han förde dem så långt opp i land
Han bad till Gud, att de aldrig skulle komma fram
- 4 Så talade den yngsta då.
Nu vilja vi oss till ottesång gå.
- 5 Så gingo de då till kistorne
Der klädde de på sig silke.
- 6 Så gingo de då till Rosenlund.
De mötte då Skogsröfvarne
- 7 Och viljen I sofva hos oss i natt
Eller I viljen mista Edra lif.
- 8 Så talade den yngsta.
Om vi kunna friden njuta
- 9 Först så lågo de hos dem
Sen togo de af dem deras lif
- 10 Så gingo de då till Trulses gård
Och ute stod Fru Signe och borsta sitt hår.
- 11 Viljen I låna oss hus i natt
och gifva oss både öl och mat
- 12 Jag vill låna Er hus i natt
Så följde hon dem åt Sängahus
- 13 Och viljen I sofva hos oss i natt
Så ska Ni få de silkesäckar se
- 14 Jag vill sofva hos Er alla tre
Om jag kunde få de silkesäckar se
- 15 Fru Signe hon fick de Silkes-säckar se
så begge hennes ögon runno ner
- 16 Fru Signe hon kallade på mannen sin
här äro Skogrovare i våra hus
- 17 Truls han for ur sängen opp
Så fick han sig den yxan fatt
- 18 Så hugg han En, så hugg han två
Den tredje skulle han fråga åt
- 19 Och hvar är Ni född och hvarest Ni bo
Men I ären oss så illa påkomne
- 20 Truls i Enga-gård, så hette vår Far
och ute Fru Signe, så hette vår Mor
- 21 Vi söner blefvo så illa spådt
att vi skulle våra Systrar förråda
- 22 Vår far han förde oss så långt opp i land
Han bad till Gud vi skulle aldrig komma fram
- 23 Truls han slog sina handskar i bord
Nu har jag förrådt mitt eget lif
- 24 Truls han högg sig sjelf ihjäl
och ute Fru Signe hon sörjde sig ihjäl.
- 25 Den yngste Sonen han sänkte sig
– kaller vare den skogen. –
Och dertill voro åtta lik i Trulses gård
– Dertill tre vackra Jungfrur.

Titel: Visa om Bosgården.

Anmärkning

Ms saknar strofnr. Omkväderna utskrivna i str. 1, markerade i övriga strofer.

I

Tradition från Kärna sn, Östergötland. *Ia*: J. H. Schröder & C. J. Wessén, De paroecia Kärna in Ostrogothia, 1836, s. 10–14. Uppptecknad av Carl Johan Wessén ca 1835. *Ib*: Vadstena LA, Kärna C:2, s. 426–427. Utskrift i kyrkbok, gjord av prästman i Kärna senare än publiceringen av *Ia*.

Ia

<p>1 Pehr Tyrssons döttrar i Vänge
– Kaller var deras blod –
De sufvo en sömn för länge
– Medan skogen han löfvas.</p> <p>2 De sufvo bort mässor och ottensång
De sufvo bort Fru Märthas kyrkogång</p> <p>3 Den yngsta vaknade först opp
Så väcker hon de andra opp</p> <p>4 Se'n satte de sig på sängestock
Så flätade de hvarandras lock</p> <p>5 Se'n klädde de på sig de silkessärkar
Hvilka de sjelfve ha stuckit och virkat</p> <p>6 Se'n taga de på sig sina kappor blå
De tänkte sig åt Kaga kyrka gå</p> <p>7 Och när som de kommo på Vängelid
Så möta der dem tre Wallare</p> <p>8 Och andt'en vill Ni bli vårt Wallare-vif
Eller vill Ni mista Edert unga lif</p> <p>9 Intet willa vi bli Ert Wallare-vif
Förr villa vi mista vårt unga lif</p> <p>10 Så afhöggs deras hufvu'n på björkestock
Så runno tre silfverklara källor opp</p> <p>11 Så taga de af dem de silkessärkar
Som de sjelfve ha stuckit och virkat</p> <p>12 Se'n kläda de af deras kappor blå
Så gånga de sig till Vänge gård</p> <p>13 Kropparna grofvo de ned i dy
Kläderna buro de fram till by</p> <p>14 Och när som de kommo till Vänge gård
Ute för dem Fru Märetha står</p> <p>15 Och viljen J köpa tre silkessärkar
Som nio Jungfrur ha stuckit och virkat</p> <p>16 Ja! lösen upp säckarne, låten mig se
Törhända jag känner dem alla tre</p> | <p>17 Fru Märetha slår sig för sitt bröst
Så gångar hon sig till Pehr Tyrsson opp</p> <p>18 Och hastigt hon nu genom dörren steg in
Hon väcker på Tyrs kära Herren sin</p> <p>19 Det håller tre Wallare uppå vår gård
Våra döttrar de mördat och klädt åf</p> <p>20 Och Tyrs han satte sig på sängestock
Med dragit svärd inom sin rock</p> <p>21 Och Tyrs han hastigt genom dörren sprang
Så spikarna lossna och gångjernen sang</p> <p>22 Han högg ihjäl en, han högg ihjäl två
Den tredje, honom, lät han lefva få</p> <p>23 Hvar är Ni buren, hvar är Ni födder
Eller hvar har Ni Fader och Moder.</p> <p>24 Vår fader Pehr Tyrsson i Vänge
Vår moder fru Märtha i Stränge</p> <p>25 Då slog sig desse för sitt bröst
Nu hafve vi slagit våra söner ihjäl</p> <p>26 Pehr Tyrsson gångar sig åt smedjan
Han lät smidja sig jern om medjan</p> <p>27 Hvad ska vi nu göra till syndamehn
Vi ska bygga upp en Kyrka av kalk och sten</p> <p>28 Vi ska bygga upp en Kyrka så gerna
– Kaller var deras blod –
Henne vi ock skall kalla Kärna
– Medan skogen han löfvas.</p> |
|---|---|

Anmärkning

Omkvädena återgivna i alla strofer.

- 18:2 Tyrs spärrat
24:2 Stränge spärrat
28:2 Kärna spärrat

Ib

Avvikelser från Ia i Ib

Str. 13 och 25 saknas.

Mellanomkvädet: blod: skog

2:1 ottensång: ottesång

4:1 Se'n: Så

4:2 flätade: fläta

5:1–2 Så togo de på sina silkessärkar
Som nio jungfrur ha stickat och virkat

6:1 Se'n: Så; sig saknas

6:2 tänkte: wille; åt: till

7:1 Vängelid: Vänge hed

7:2 der saknas

8:1 Och saknas; Ni: I; vårt saknas

8:2 Ni: I; Edert: Ert

9:1 Ert saknas

9:2 Förr villa: Heldre

10:1–2 motsvaras av följande två strofer:

Så lade de dem på björkestock
De höggo deras hufwu'n från deras kropp

De höggo deras hufwu'n från deras kropp.

Och der sprungo straxt tre källor opp.

11:2 Som nio Jungfrur ha stickat och virkat

12:1 Se'n kläda de af: Så taga de

14:1 Och saknas; Vänge: Wänga

14:2 Märetha: Karin hon

15:1 Och saknas

15:2 nio: ädla; stuckit: stickat

16:1 Lös upp Edra säckar och låten mig se

17:1 Märetha: Karin hon

17:2 Hon gångar för Pehr Tyreson opp

18:1 Och saknas

18:2 Tyrs saknas

19:1 uppå: på

19:2 De hafwa gjort af med döttrarne vår

20:1 Och Tyrs han: Pehr Tyrsson

20:2 dragit: draget

Mellan str. 20 och 21 står följande strof:

Per Tyreson ta'r sitt swärd i hand

Och ut genom dörren hastigt han sprang

21:1 Och Tyrs han: Per Tyreson

21:2 spikarna: spikarne

22:2 honom, lät han: bad han skulle

23:1 födder: född

24:2 Märtha: Karin

26:1 Tyrsson gångar: Tyreson går

27:1 till: för

28:1–2 Den kyrkan skall heta Kärna

Den ska' wi bygga upp så gärna

Anmärkning

Omkvädena utskrivna i alla strofer (dock saknas slutomkvädet i str. 5). Str. 21 har skrivits före den tillagda strofen, ordningsföljden dock rättad genom omnumrering.

Mellanomkvädet: skog str. 24 blod

J

KB Vs 4, s. 17–19. Sunnerbo hd, Småland. Troligen upptecknad av Carl Petter Hising. Tillställd G. O. Hyltén-Cavallius i januari 1844. En renskrift gjord av George Stephens finns i KB Vs 3:3 nr 171 B.

1 Tröls han bodde i änga,
– Kaller war dän skog, –
han hadde tre raska drängar,
– dätt war då honom så jlla spådt.

2 Han hadde tre wakra flecker,
– Kaller war dän skog –
däm hadde han altid i sikte,
– allt för dätt war då så jlla spådt.

3 Han skeckar långt bort sina dränga,
– Kaller war dän skog, –
för jnte nået ont måtte hända,
– alt för dätt war då så jlla spådt.

4 Dätt hände sig en jula natt,
– Kaller war dän skog, –

di flickor di skulle till otte sång gå,
– di woro så wakra jumfruer.

5 När som di komme till röawad led,
där stodo för däm tre skoggröfware,

6 Nu måsten i följa oss skoggröfware,
Eller i wiljen mesta ert unga lif,

7 Då swarte så dän yngsta,
gud låt oss ej nån dera fresta,

8 Så togo di först deres ära,
sen togo di deres unga lif,

9 Di togo af deras selk-särkar,
däm lade di i sina säckar

- 10 Ack gifwe nu så måtte hända,
wi råkte till Truls i änga,
- 11 När som di kommo till Trulsa gård,
liten anna för däm där ute månd stå
- 12 Får wi nu bli hoss Er i natt,
så skall wi je er en selke särk,
- 13 Låten då mig dän selke särk se,
hennes tårar di runno på Kinden ner
- 14 Anna geck jn hon fälde mång tår,
här äro skogröfware i wår gård,
- 15 Tröls han tar sitt blanka swärd,
Så hugde han hufwudet af di två
- 16 Så frågte han då dän yngste,
wi är i mig, så jlla bekomne
- 17 Wi woro tre fattiga drängar,
wår far hette Truls i änga,
- 18 Wi woro tre ynksvärda drängar,
wår mor hette Anna i änga,
- 19 Är dätta sant du säger för mig,
Så har jag förrätt mitt enda lif,

- 20 och Truls han låt sig i järn beslå,
sen geck han i skogen uti sju år,
- 21 Han hadde ej annatt att äta,
än Lindelöfwen de feta,
- 22 Han hadde ej annatt att dricka
än dåggen som drupo af Qwistar,
- 23 När han dätta straffet så tåligt utstått,
– Kaller war dän skog, –
strax järnet sjelf faller i från hans Kropp,
– di woro så wakra jumfruer.

Anmärkning

Omkvädena utskrivna i alla strofer.

Slutomkvädet: di str. 5 och 6 de; jumfruer str. 6–15, 17,

21, 23 jungfruer

6:2 före unga står ju överstruket

7:2 gud ms gug

15:2 efter hugde står hugete överstruket

18:2 efter raden står di överstruket

K

KVHAA Wiede ks 360 [I]. Jämjö, Ö. Husby sn, Östergötland. Upptecknad av L. Chr. Wiede på 1840-talet.

Och Tö - res - es döttrar i Wänge

— Kaller var deras tro —

De sufvo en sömn för länge

— Medan sko - gen han löfvas

- 1 Och Töres'es döttrar i Wänge
– Kaller var deras tro –
De sufvo en sömn för länge
– Medan skogen han löfvas

Melodianmärkning

T. 3, n. 3: Ändrad från åttondelsnot.

T. 6, n. 1: Ändrad från fjärdedelsnot.

T. 7, n. 1: Sannolikt ändrad från fjärdedelsnot.

T. 8, n. 1: Ändrad från fjärdedelsnot.

Textanmärkning

Ytterligare sju strofer markerade genom att omkväden utskrivits.

L

KVHAA Wiede ks 360 [II]. Kärna sn, Östergötland. Upptecknad av L. Chr. Wiede på 1840-talet.

Per Tyresas döttrar i Wänge
 — Kåller war deras sko' —
 De sufvo en stund för län - ge
 — Medan skogen han löf — jas.

- 1 Per Tyresas döttrar i Wänge
 – Kåller war deras sko' –
 De sufvo en stund för länge
 – Medan skogen han löfjas.

Textanmärkning

- 1:1 i Tyresas är e ändrat från s
 1:2 stund ändrat från sömn

Melodianmärkning

T. 3, n. 2: c² delvis bortraderat.

T. 3, n. 4: d² ändrat från åttondelsnot.

M

MM Wiede nr 51 a. Östergötland. »Meddelad af Adjunkten Willén i Wallerstad 1844.» Endast mel. (texten hämtad från GA 98 [:I]).

Pehr Tyr - sons döttrar i Wän - ge,
 Först va - kna de den yngs = ta,
 — Kaller var deras skog. —
 — Kaller var deras skog. —

De sufvo en sömn för länge.
Så väckte hon upp de andra.

— Medan skogen han löf = vas.
— Medan skogen han löf = vas.

N

NM Folkminnessaml., Hammarstedtska arkivet: Spådomar, Drömmar m. m. Östergötland. Ingår i folksägen upptecknad av studeranden S. Andrén 1875.

- 1 Tyrssons döttrar i Vänge
De sufvo en stund förlänge.
- 2 Viljen I blifva vårt vandrande vif?
Ty annars ska I mista ert unga lif?
- 3 Hvad skola vi göra i syndabot?
Vi skola bygga en kyrka ihop.
- 4 Detta göra vi så gärna
Och kyrkan skall heta Kärna.

Anmärkning

Ms saknar strofnr.

Före texten står: När barn föddes plägade man låta spåqvinor spå dem. Så spåddes om Tyrssons 3 söner,

att de skulle mördra sin fader och sina systrar. För att hindra spådomen att gå i fullbördan, skickades sönerna långt bort från föräldrahemmet. – *Mellan str. 1 och 2:* När de en gång skulle gå till Kaga kyrka, mötte dem tre sällar – det var de tre fullväxta bröderna, som återkommo – som frågade flickorna: – *Mellan str. 2 och 3:* Då de ej gingo in derpå blefvo de ihjelslagna, och mördarna togo deras kläder för att sälja dem. De utbjödo dem till flickornas fader, som kände igen dem och i kampen mellan far och söner dukade den förre under. Der flickorna dödades upprunno tre källor, af hvilka en ligger inom och de två andra utom ringmuren i Kärna. Så slog spådomen in. Sönerna fingo sedan samvetsqual och det heter om dem i visan:

O

ULMA J. A. Lundells saml., Carlheim-Gyllenskiöld, Visor ock melodier (nr 9). Efter arbeterskan Tekla Eriksson i Häggens gårdar utanför Svartbäckstull, Uppsala, Uppland; hon hade lärt visan av sin mor (d. 1820). Mel. upptecknad av Vilhelm Carlheim-Gyllenskiöld 1879 (texten sannolikt från GA 98 [:I]). Tryckt i SvLm VII:7, 1892, nr 9.

Pär Tyrssons döttrar i Vänge,

långsammare
— kaller var deras skog,

a tempo
de sufvo en sömn för länge,

Anmärkning

T. 10: Före n. 1 står en överstruken fjärdedelspaus.

P

Wigström, Folkdiktning I, 1880, (avsnittet Landtbrukarens berättelser) s. 209–210. Skåne. Ingår i folksägen upptecknad av Eva Wigström 1879–1880. Även tryckt i Wigström, Skånska visor, 1880, s. 55–56.

- 1 Tre jungfrur de skulle sig åt ottesången gå,
– Kall är verldens skog –
I skogen, den vida, de vilse gå.
– De voro så fagra jungfrur tre.
- 2 Så gingo de sig till Ängagård,
Ute fru Berta hon kammar gullhår.
- 3 »Kan ni nu låna oss hus i natt
och gifva oss både öl och mat?»
- 4 Fru Berta sveper sitt hufvud i skinn,
så går hon för Truls i Ängagård in.
- 5 Så högg han den ene, så högg han de två,
den tredje den lockad' han sanningen å.
- 6 »Hvar ha'n I varit och hvar ha' ni vatt,
att I ha'n kommit detta elände åstad?»
- 7 »Vår fader var Truls i Ängagård;
ute vår moder fru Berta går.»
- 8 Följande morgon, då solen sken ljus,
– Kall är verldens skog –
så var der sju lik i Truls af Ängagårds hus.
– De voro så fagra jungfrur tre.

Anmärkning

Tr. saknar strofnr. Omkväderna återgivna i str. 1 och 8.

Mellan str. 1 och 2 står: Försedda med bytet fortsatte bröderna vägen, utan att ana hela vidden af det brott de föröfvat. Mellan str. 2 och 3: Främlingarne frågade sin moder, om de kunde få herberge: Mellan str. 3 och 4: Dertill svarar hon ja, men under måltiden bjuda rövarena ut silkessärkar tre, och modern, som med ångest väntat på sina döttrar, igenkänner dessa plagg. Mellan str. 4 och 5: Hon omtalar för honom sina misstankar, att deras döttrar råkat ut för stråtröfvere, och att desse nu ligga och sofva i Ängagård. Truls fattar en yxa: Mellan str. 6 och 7: På denna faders fråga svarar sonen: Mellan str. 7 och 8: Nu följde en närmare förklaring, och föräldrarne förvissades om, att den hemska spådomen gått i fullbordan. Derpå dräpte fadern äfven den tredje sonen och sist sig sjelf:

Efter namnet Berta står genomgående (Signe).

Q

Lokaltradition från Sunnerbo hd, Småland. Qa: NM Folkminnessaml., Manuskript 9, bl. 1053–1055. Torpa sn. Upptecknad av P. G. Wistrand sommaren 1880. Qb: DAG IFGH 3283, s. 16–18. Efter Sofia Jacobsson, Hinneryds sn (f. 1870 i Knäreds sn, Halland). Upptecknad av Jeanna Jacobsson 1934.

Qa

- 1 Truls han hade de barnen sex
– Kaller är den skog –
De tre det var dem så illa spådt
– De voro tre vackra jungfrur
- 2 Så hände det sig en julotte morn
De skulle fara till kyrka.
- 3 Och när de kommo till slätterne
så mötte de stigmän tre

- 4 Antingen viljen I vara vårt vif,
eller viljen I mista ert unga lif?
- 5 Den yngsta utaf dem hon svarade så:
Gud låte oss ingendera fresta på
- 6 Först så voro de deras vif
sen fingo de mista sina unga lif.
- 7 Sen gingo de bröder till Trulsa gård,
Ute stod deras moder då.
- 8 Kära moder låna oss hus i natt
Så skolen I få en hvit silkessärk
- 9 Ack om jag finge den silkessärken se,
så skolen I låna hus alla tre
- 10 När modren fick den silkessärken se,
Gud nåde Er mina döttrar tre
- 11 Modren gick för Truls att stå
Här äro skogsröfvare tre i vår gård

- 12 Truls tog till sitt rostiga svärd
De skola dö, de äro det värd
- 13 De två dem högg han hufvudet af
Den tredje skulle han ha' sanningen af.
- 14 Vi voro tre fattiga dränga
Vår fader var Truls i Änga.
- 15 Ack Gud nåde mig arme man
– Kaller är den skog –
Nu har jag dödat mina egna barn,
– De voro tre vackra jungfrur

Titel: Truls i Änga.

Anmärkning

Mellanomkvädet utskrivet i str. 1–3, 6, 13, 15, markerat i str. 4 och 5. Slutomkvädet utskrivet i str. 1, 2, 15, markerat i str. 3–6, 13. Interpunktionen osäker p. g. a. att A. Hazelius gjort ingrepp i ms.

Qb

Avvikelser från Qa i Qb

Slutomkvädet: voro: vore; vackra: sköna

- 1:1 han *saknas*
2:2 kyrka: kyrkan
4:1 viljen I: skulle ni
4:2 viljen: skullen
5:1 så: då
5:2 ingendera: ingenting
6:1 så voro de: fingo de vara
9:2 låna: få
10:1 modren: modern
10:2 Er *saknas*
11:1 Modren: Modern
11:2 äro: är; tre *saknas*

- 12:1 till *saknas*
13:1 dem: av dem
13:2 ha': få
14:1 Wi äro fattiga drängar
15:1 Ack *saknas*
15:2 har: haver

Anmärkning

Ms saknar strofnr. Str. 2 och 3 ihopskrivna. Omkvädena utskrivna i str. 1 och 15. Slutomkvädet: De vore str. 15 Det var 12:1 sitt ändrat från sig

R

ULMA 25:55, s. 235. Kinne hd, Västergötland. Upptecknad av O. Wedell senast 1891. Renskrift gjord av K. O. Tellander. Tryckt i Tellander, Allmogelif i Vestergötland, 1891, s. 97–99.

- 1 Herr Truls han hade de barnena sex,
– Kaller vare den skogen –
Om alla vore det illa spådt
– De voro tre vackra jungfrur.
- 2 De jungfrurna börja att trängta och trå
De ville så gerna åt julottan gå.
- 3 När som de kommo ut midt på skog,
Så mötte dem skogsröfvare tre.
- 4 Villen I vara skogsröfvarens vif
Eller villen I mista ert unga lif?
- 5 Inte vill vi vara skogsröfvarens vif,
Och inte vill vi mista vårt unga lif.
- 6 Så lade de dem på börkestock
Och högg dem hufvudet från deras kropp.
- 7 De röfvare de vanka så vida omkring
Till dess de kommo till faders gård hem.

- 8 Och hören I fader hvad vi säger Er,
Kan vi få hålla den jul hos Er?
- 9 Och hören I moder hvad vi säger Er,
Wi vilja åt Eder silkessärkar ge.
- 10 Om jag kunde den särk få se,
Så skulle jag sofva hos er alla tre.
- 11 När som hon fick se den särk,
»Här ha mina döttrar stickat sitt verk.»
- 12 De två högg Truls straxt hufvudet af
Den tredje sporde han tidningar af.
- 13 Hvar är du född och hvar är du buren
Och hvar är dina kläder tillskuren?

- 14 Wi voro alla tre orädda drängar,
Vår far het Herr Truls i Änga.
- 15 Herr Truls han stötte sitt svärd i jord.
»Nu har jag förlorat mitt egna blod»
- 16 På svärdet han vände sen spetsen opp
– Kåller vare den skogen –
Så gick det igenom hans egen kropp.
– De voro tre vackra jungfrur.

Titel: Herr Truls i Änga.

Anmärkning

Omkväderna utskrivna endast i str. 1.

S

NM Folkminnessaml., Manuskript 6, s. 1545–1546. Skåne. Upptecknad av kyrkoherde Måns Rosén, Nosaby sn (f. 1847 i Reslövs sn) ca 1890. Senare avskrift. Insänd till Nord. museet 1908 genom upptecknarens son Helge Rosén och T. Segerstedt.

- 1 Så drogo de fram sin sølvbodda kniv
och rände den i sköna jungfruns liv.

3 döttrar. Då sönerna av en stjärntydare förespåddes olycka, sändes de tidigt ut i världen. När de efter många år återvände till sin hembygd, mötte de sina tre systrar. De kände ej igen varandra. *Efter strofen:* På det ställe, där de tre jungfrurna dödades, uppstodo tre källor.

Anmärkning

Före strofen står: I Norrhvinge socken (Onsjö härad) fanns fordom ett slott. En slottsherre hade 3 söner och

T

DAL 106 nr 18 (text), DAL 76 nr 18 (mel., renskrift). Efter Jöns Hansson, Rörums sn, Skåne. Upptecknad 1894 av Lännart Ribbing (text) och Nils Andersson (mel.). Mel.-konceptet finns i MM FMK:s arkiv III:3.

Det var en gång vid ju-la - tid

— Kal-ler var den skog —

Vi skul-le op till ottesdngen gå

— Der var tre vackra jung - fru-er

- 1 Det var en gång vid julatid.
– Kaller var den skog –
Vi skulle oss till ottesången gå.
– Det var tre vackra jungfruer.
- 2 De klädde sig i kjortlarne röd.
De skina som den rödaste glöd.
- 3 Sen gå de sig åt vägen fram.
Den vägen var smal och den skogen var trång.
- 4 Och när som de kommo i skogen fram,
Där möter dem de röfvarne tre.
- 5 »Antingen viljen I röfvarne bli
Eller I viljen mista edra unga lif»
- 6 »Intet så vilja vi röfvarne bli
Ej heller vill vi mista våra unga lif.»
- 7 De två de huggde de hufvuden utaf,
Den tredje den lade de lefvande i graf.
- 8 Sen gingo de till Ängagården fram.
De bjödo Signe liten en silkestickad särk.
- 9 »Ja den har sömmat och den har jag sytt
Med nålarne fina och fingrarne små.»
- 10 Signe liten in om dörren sprang:
»Truls, här är röfvarne uti vår gård.»
- 11 Truls han ut om dörren sprang,
Slog dörren i efter sig, så låsen den sjöng

- 12 De två de huggde han hufvuden utaf,
Den tredje den sporde han råden utaf.
- 13 »Ja, vi blefvo spådda, när vi voro små,
Att vi skulle röfva våra systrar tre
- 14 Truls i Ängagården är vår far
– Kaller var den skog –
Och Signe liten är vår mor.»
– Det var tre vackra jungfruer.

Melodianmärkning

Mel.-konceptet:

Saknar taktartsbeteckning och taktindelning samt större delen av textunderlägget.

Upptakten:

T. 5, n. 4: Ändrad från f¹, ovanför noten står bokstaven g.

T. 6, n. 1–5:

T. 7, n. 3–4:

T. 8, n. 4: Utan fermat.

Textanmärkning

Omkvädena utskrivna endast i str. 1.

U

Sägentradition från trakten av Omberg, Östergötland. *Ua*: ULMA 15110, s. 48. Efter arrendatorn August Johansson i V. Djurledet på Omberg, V. Tollstads sn (f. 1854 i Odeshögs sn, till V. Tollstad 1907, d. 1934). Upptecknad av Sven Rothman 1912. Tryckt i Rothman, Östgötska folkminnen, 1941, s. 20. *Ub*: Åström, Folketro och folkliv i Östergötland, 1962, s. 87–88. Efter snickarmästaren Hjalmar Högberg, Motala (f. 1895 i Rogslösa sn), som 1914 hörde sin då 90-åriga mormor berätta sägnen. Upptecknad av Elis Åström 1961.

Ua

- 1 »Jons döttra i Hälle
söver alltför länge.»

Anmärkning

Texten föregås av följande berättelse: Hälle de va en gård här på berget. Å en sönda skulle Jons döttra i

Hälle gå te körka. De va Tollsta körka. Å då vart di mördade utå sin bror. Å sen rann de opp tre styckna käller där på plassen. Men di brukte komma te körka var sönda, så prästen han vänta på dom. Men te slut to han opp te ingång:

Ub

- 1 »tösas döttra i Änge,
di söver alltför länge.»

Anmärkning

Raderna ingår i prosaberättelsen utan att utskiljas som strof. Före texten står: Tösas döttra var inte vanligt bondfolk, utan de måste ha varit förnämre, eftersom det var sed att ringkarlen i Västra Tollstads kyrka aldrig började ringningen till högmässan, förrän han

såg fröknarna från Änge komma ridande. Men en gång hände det att han måste vänta förgäves på dem. Om det var han eller någon annan vet jag inte, men någon yttrade i alla fall orden – *Efter texten står bl. a.:* Den gången då de inte kom till kyrkan, var felet inte, att de hade försovit sig. De hade blivit mördade på Omberg, och på mordplatsen rann tre källor upp. Det är de som sedan dess har kallats Hälle källor.

V

LUF 1849, s. 10–11. Gärds hd, Skåne. Ingår i folksägen upptecknad 1917 av Nils Mårtensson, Toarp och/eller Johan Andersson, Boarp.

- 1 Truls i Änga
han hade tre dränga.
- 2 »Jag klär mig silke svart,
jag klär mig till sorg,»
- 3 »Jag klär mig silke vit,
jag klär mig till lik,»
- 4 »Jag klär mig silke röd,
jag klär mig till död.»
- 5 »Är det vår faders gård vi se,
då må stenen springa i delarna tre,
och jag må stå på den minste!»
- 6 »Truls i Änga var min far
och Ingar-liten min mor.»

Anmärkning

Tr. saknar strofnr. Även str. 1 står inom citationstecken.

Närmast före str. 2 står: Truls i Änga hade tre söner, och om dem blev det spått, att de skulle mörda sina

systrar. Därför skickades de ut ur landet, medan de ännu voro små. Men när de blivit vuxna, återvände de för att söka upp sin fädernegård. Juldagsmorgonen hade deras tre systrar klätt sig för att gå till julotta i Nöbbelöv [. . .]. Därvid hade den älsta sagt: *Mellan str. 2 och 3:* den näst älsta: *Mellan str. 3 och 4:* och den yngsta: *Närmast före str. 5 står:* Bröderna kommo strax därefter till Duckarp, och där stego de upp på en stor sten för att se sig om. Då de nu fingo syn på kungens gård i Änga, sade den yngste: *Mellan str. 5 och 6 står:* Så skedde, och stenen fick efter bröderna namnet »Vallarestenen». Bröderna gingo upp till gården, men Truls i Änga kände igen sina döttrars kläder och sköt ner dem alla. Innan den yngste dog, hann han emellertid säga:

Efter texten står bl. a. följande kommentar: det är endast äldre personer, som ännu kunna komma ihåg, hur deras föräldrar sjöngo den gamla visan, och därför bevarat den ursprungliga traditionen; från dem har jag sägen. Ingen i orten minnes numera mera av den gamla visan, än vad som här återgetts.

X

LUF 3994, s. 8. Skåne. Upptecknad av Ingemar Ingers 1930.

- 1 Tröls i Änga var min far,
Ingalill min mor.
- 2 Är det vår faders hus vi se,
må stenen gå i delarne tre.

Anmärkning

Ms saknar strofnr.

Y

Efter f. d. häradsdomaren, bonden Per Persson, Norrvinge sn, Skåne (f. 1843 i Norrvinge, d. 1935). *Ya*: NM Folkminnessaml., Kapsel Tro och sed 3 (Rosén, h. 7). Ur brev från Per Persson daterat 21.7.1934. Avskrift gjord av Helge Rosén. *Yb*: SR 61/M/9378:9. Efter fil. dr Ingemar Ingers, Lund (f. 1902 i Tottarps sn, Skåne, d. 1983), som på 1930-talet hade lärt visan av Per Persson. Inspelad av Matts Arnberg 1961. *Yc*: SVA BA 2305. Efter Ingemar Ingers. Inspelad av Gunnar Ermedahl 1974.

Ya

- 1 Först högg han ijel en, sin högg han ijäl två.
 – Kaller var världens sköv –
 Den tredje, den skulle leda sanningen å.
 – De voro så vackra jungfrur tre.

Anmärkning

Per Perssons kommentar: Wisan har jag kunnat, men glömt allt utom den s. k. refrängen och ett vers: --- Jag mins att de var en hel del verser och jag tror att de som mångt annat, ingått i glömskans natt.

Yb

M.M. ♩. = ca 66
Rubato

Herr Trul-ses dott-ra i Än-ga-går
 — kål-ler va varl-dens sköv —
 di vil-le i ot-te-sån-gen gå.
 — De va tre dej-li-a jung-fru-er tre.

- 1 Herr Trulses dottra i Ängagår
 – käller va världens sköv –

- di ville i ottesången gå.
 – De va tre dejlia jungfruer tre.

Yc

MELODI

Mel. = *Yb*.

TEXT

Avvikelser från *Yb* i *Yc*

1:2 ville i: skulle te

Z

SR 61/M/9243:1. Efter hemmansägaren Gunnar Karlsson, Sunnertorpa, Torpa sn, Sunnerbo hd, Småland (f. 1891 i Torpa, d. 1968 i Ljungby). Inspelad av Matts Arnberg och Karl-Ivar Hildeman 1961.

- 1 Ja kläder mig i klänning vit,
– kaller är den skog –
ja kläder mig till en vik.
– De voro tre sköna jungfrur.
- 2 Ja kläder mig i klänning röd,
ja kläder mig till min död.
- 3 Ja kläder mig i klänning svart,
ja kläder mig att dö i natt.
- 4 På vägen de mötte de stigmän tre
[---]
- 5 Antingen skolen I vara vårt viv,
eller skolen I mista edra unga liv.
- 6 Först så voro de deras viv,
sen fingo de mista sina unga liv.
- 7 Kunde ja den silkesärk få se,
så skulle ni få låna hus alla tre.
- 8 Truls han drog sitt rostiga svärd.
De skola dö, de äro det värd.
- 9 De två dem högg han huvudet av,
den tredje den skulle han ha sanningen av.
- 10 Vi voro tre fattiga drängar.
Vår fader är Truls i Ånga.

- 11 Gud nåde mig arme man,
– kaller är den skog –
nu haver jag dödat mina egna barn.
– De voro tre sköna jungfrur.

Anmärkning

Texten declameras. Mellanomkvädet återges i str. 4, 6, 11, slutomkvädet i str. 6 och 11. Str. 6 läses först utan omkväden men upprepas omedelbart i korrigerande syfte med omkväden.

Före texten säger meddelaren: Det är [...] inte många strofer jag kan. I fortsättningen refererar han skeendena kort, när minnet sviker. Efter str. 3 säger han sålunda: Sen kan ja inte mer förrän [...] flickorna gick i skogen [...]. – Efter str. 6: Sedan fortsatte de tre stigmännen eller sönerna [...] te Stora Groery, där Truls i Ånga bodde å då träffade dom [...] husfrun där å då fråga de om de inte kunde få byta bort en silkesärk för mat å husrum. Å då sa husfrun de att – Efter str. 7: Å när hon då fick se silkesärken, så kände hon ju igen att de var hennes dotters silkesärk å hon kallade då på Truls i Ånga [...].

1:2 vik sic